

6. Пентилюк М.І. Наукові засади комунікативного спрямування навчання мови // Українська мова і література в школі. – 1999. – №3. – С.8–10.
7. Словник-довідник з української лінгводидактики (за заг. ред. М.Пентилюк). – Київ: Ленвіт, 2003.
8. Словник іншомовних слів / Укладач Л.О.Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018с.

УДК 371. 32+81'243

І.В. Валусьва

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ГАЛУЗІ ІНФОРМАТИКИ І ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасний розвиток нових інформаційних технологій потребує особливої уваги до розгляду та обробки іноземної терміносистеми, яка з'являється й розповсюджується в учбовій, науково-публіцистичній літературі. Особливе місце займає пласт іноземних термінологічних одиниць, які пов'язані з використанням комп'ютера. У зв'язку з цим, перед сучасною методикою викладання іноземної мови для фахівців з інформатики постає важливе розв'язання проблем, пов'язаних, по-перше, з вживанням термінологічних одиниць у сфері ділового спілкування та, по-друге, правильний переклад термінології на рідну мову.

Реалізація перекладацької діяльності зумовлює необхідність використання більш складніших прийомів самого перекладу. Наприклад, перекладацька діяльність, яка пов'язана безпосередньо із запитом одержувача, як реферування, анування, коментар, резюме посилюють його переопрацювати ісходний текст та здійснювати пошукове читання.

Багато відомих вітчизняних та зарубіжних дослідників займалися вивченням проблематики професійно спрямованого навчання іншомовної діяльності (Л.О.Ємельянова, А.Л.Мірзоян, С.І.Тітов, V.Venson, B.Coffey). У своїх роботах вчені взагалі приділяють увагу навчанню на базі спеціалізації, у межах вузькопрофесійної сфери спілкування.

Контакт з носіями мови потребує умінь не лише одержувати інформацію, а й умінь брати активну участь в обговоренні предмета фахового спілкування; умінь характеризувати предмет/об'єкт обговорення; вмінь коментувати інші висловлювання і точки зору. При цьому також є важливим здійснення таких розумових дій, як аналіз, синтез, порівняння, конкретизація, узагальнення при допомозі схем, таблиць, креслень й формул.

Уміння правильно професійно спілкуватися, з вживанням вузькогалузевої термінології і є однією із важливих проблем сучасної методики викладання іноземної мови, яка досить не досліджена і потребує особливої уваги та аналізування.

Актуальність проблеми полягає в тому, що розвиток інформатики та інформаційних технологій сьогодення має "запрос" на обслуговування сфер як ділового, так і "технічного" спілкування. Необхідність професійного рівня в цій галузі постійно зростає.

Метою дослідження є навчання студентів у галузі інформатики та інформаційних технологій, для яких необхідно розвивати навички усного мовлення й навички адекватного перекладу науково-технічної термінології на рідну мову.

Основні цілі, які можуть бути досягнутими у проблемі викладання англійської мови для спеціальної мети для інформатиків, заключені в оволодінні навичками усної та письмовою формами мовного функціонування, навичками невимушеного спілкування англійською мовою в обсязі тематики з інформатики, ознайомлення з особливостями сучасної англійської мови, оволодіння активною мовленнєвою діяльністю для спеціальної мети.

Можна виділити наступні основні завдання дослідження:

- визначення характеру навичок і вмінь, необхідних для ведення дискусії в діловій сфері;
- уточнення терміносистеми англійської мови в галузі інформатики;

У ході роботи реалізуються сучасні методи дослідження:

- узагальнення досвіду викладання англійської мови на немовних спеціальностях;
- опрацювання наукових джерел з методики навчання англійської мови;
- лінгвометодичний аналіз автентичного матеріалу;
- наукове спостереження процесу навчання складання ділової кореспонденції.

Терміни, що функціонують у мові науки й техніки і стосуються комп'ютерної обробки даних у такій сфері знань, як інформатика, зароджують новий фонд термінології. Усне використання терміносистеми для ділового спілкування потребує від спеціаліста і знання англійської мови, і вміння орієнтуватися: по-перше, в таких загальних проблемах інформатики, пов'язаних також з діловою сферою спілкування; по-друге, в особистому практичному вживанні мови, необхідної для складання листів (e-mail), прийняття участі в телеконференціях (Internet), ділові бесіди та рольові ігри.

Таким чином, виникає подвійний з точки зору типа комунікації підхід до процесу навчання іноземним мовам на немовних спеціальностях. У свою чергу це надає можливість виділити два основних напрямки: перше – це переклад науково-технічної літератури, який за останній час придбав велике значення в галузі новітніх інформаційних технологій, в системі інформаційного обслуговування науковців і технічних спеціалістів в різних сферах науки й техніки; друге – це оволодіння навичками усної розмовної практики в галузі ділового спілкування.

Розповсюдження, поширення та оновлення глобальної комп'ютерної мережі Інтернет надає можливість користувачу отримати найсучаснішу інформацію у всіх сферах життєдіяльності людини. Одержання корисної інформації поширює кругосвіт, знання і компетенцію рецепієнта.

З одного боку, це полегшує опрацювання науково-технічної літератури, з другого – посилює актуальність познання нових технічних значень термінологічних одиниць. Чим швидше зростає темп розвитку мережі Інтернет, тим більш необхідним постає проблема тлумачення нових значень, пов'язаних з цією системою. Тому проблема складання словникового лексичного мінімуму новітніх науково-технічних термінологічних одиниць набуває свою першочергову необхідність та значущість. З позиції фіксування термінологічних одиниць можна відмітити, що цей процес довгий, який потребує визначений період часу. Темп розвитку глобальної мережі характеризується миттєвим отриманням інформації, її переробки та опрацювання для подальшого практичного використання. Завдання з точки зору перекладознавства – є своєчасне фіксування термінологічних одиниць з тлумаченням на рідну мову.

Текстуально-перекладний метод базується на навчанні читанню та перекладі текстів на рідну мову. Це є загальноосвітня мета вивчення іноземної мови. Досягнення перекладних методів є прийоми роботи з текстом: пошук у тексті вивченого лексичного мінімуму, аналіз та переклад важких місць, встановлення аналогій з рідною мовою, які зараз розповсюджуються в навчанні.

Вихід людини у кіберпростір завдяки розвитку Інтернет сприяє появі такої культури як кіберкультура (Д.Силвер, 1996) [9]. Вона являється об'єктом академічного навчання та сучасного дослідження кіберпростіра взагалі. Віртуальні аспекти кіберкультури породжують нову систему термінології, яка чітко перемережена і потребує своєчасне тлумачення. Наприклад, такі одиниці як listserv, cyborgs, microcosm, hypermedia, metadata, telnet, hypertext, unicode.

Відображенням оновлення словникового фонду англійської мови може практично реалізуватися на заняттях із завданням складання словничка лексичного мінімуму до прочитаного науково-технічного тексту. Комплекс вправ, який може бути запропонований для навчання студентів-інформатиків англійської фахової лексики, реалізує наступні вимоги до вправ як "комунікативність, вмотивованість мовленнєвих дій студентів, створення навчально-комунікативних ситуацій трьох рівнів керованості мовленнєвими діями студентів, новизна, культурологічна спрямованість" (Н.К.Скляренко) [5].

Отже, знання іноземних слів тісно пов'язано взагалі із знанням іноземної мови, а розвиток лексичних навичок являється найважливішою частиною навчання іноземної мови, який формує лексичну компетенцію студентів.

Зокрема, передбачається поетапна мікросистема вправ, так як навички лексичні формуються таким чином. По-перше, можна визначити етап семантизації і закріплення лексики; по-друге, формування лексичної навички; по-третє, етап удосконалення навички.

Завдання.

Listen and repeat the following informatics terms. Mind its pronunciation:

Internet, provider, database, domain, digitized, mainframe, access, subscribe, network, message, number-crunching, software, virtual, usenet, cyberspace.

Можна визначити, що разом із мовленнєвими вміннями комплексно формуються лексичні навички у процесі навчання. Запропоновані вправи мають ефективність та адекватність.

Проблема навчання читання науково-технічної літератури, а саме в галузі інформатики та інформаційних технологій відноситься до числа ще недостатньо вивчених, хоча її актуальність та загальноосвітня цінність очевидні. Підготовка різних видів робіт пов'язана перш за все з читанням. Слід відзначити, що упорядкування і використання на заняттях з іноземної мови системи вправ читання фахової літератури є найважливішим дидактичним завданням у плані розвитку загальної культури мовленнєвої діяльності.

Актуалізація умінь в процесі зрілого професійно орієнтованого читання є: 1) умінь щось виділити в тексті; 2) умінь узагальнити викладені факти; 3) умінь співвіднести окремі частини тексту (представити викладені факти, події у повній послідовності, згрунтувати факти, установити зв'язок між подіями, знайти початок і кінець "теми" і т.ін.); 4) умінь сформулювати на основі фактів тексту власне судження у вигляді висновку, узагальнення, прогнозу і т.ін.; 5) умінь оцінити викладені факти; 6) умінь інтерпретувати (С.К.Фоломкина) [6].

Сучасна методика викладання іноземної мови концентрує увагу на оволодінні навичок як писемного, так і усного мовлення з набуттям комунікативної компетенції. У самому процесі навчання комунікант має бути здатним користуватись іноземною мовою залежно від конкретної ситуації. У діловому та електронному спілкуванні комуніканти навчаються в самому процесі спілкування. Організація процесу навчання, орієнтована на комунікативний підхід, який передбачає, в першу чергу, використання автентичних матеріалів, тобто які використовуються носіями іноземної мови. Об'єктом навчання можуть бути тести іноземною мовою для оволодіння усіма видами мовленнєвої діяльності та швидкістю усного мовлення й читання.

Для можливості електронного спілкування на іноземній мові в різних соціальних контекстах та в різних ролях, необхідно користуватися комунікативною методикою з її основними принципами (Ю.І.Пассов, 1998) [3]. Так, наприклад, електронна пошта може вживатися на заняттях іноземної мови як форум, електронна розмова, що в свою чергу розвиває комунікативні навички студентів (Р.Дікштайн, 1996) [8].

Залежно від періоду розвитку суспільства об'єднання комунікативних та пізнавальних цілей породжує основні принципи методів навчання: прямий та усний метод: аудіо-візуальний, метод програмованого навчання з використання ЕОМ і комп'ютерів.

Розвиток міжнародних зв'язків із світовим суспільством у галузях науки і техніки зумовлює соціальне замовлення на підготовку кваліфікованих фахівців, які повинні володіти навичками та вміннями професійного іншомовного спілкування у всіх сферах діяльності. Тому, навчання спілкування студентів на професійну тематику іноземною мовою має велике значення в системі освіти.

На рівні сучасного спілкування існує ряд проблем, пов'язаних з розвитком іншомовної мовленнєвої компетенції (говоріння, аудіювання). Фахівець потребує досконалення розвинених умінь та навичок у цій сфері діяльності.

На прикладі автентичних зразків за фахом можна визначити проблему існування найновіших термінологічних одиниць, з одного боку, та проблему формування професійно спрямованої літератури з іншого боку.

Ефективне опрацювання науково-технічної літератури можливо на прикладі розробки системи вправ для поетапного формування і розвитку мовленнєвих навичок та вмінь, а також на узагальненні системи вправ для навчання спілкування іноземною мовою (С.Ю.Ніколаєва) [2].

Кожна система, в даному випадку система вправ, має свою підсистему. З цього приводу можна запропонувати систему вправ на заняттях іноземної мови спрямованих на формування загальних й специфічних навичок та вмінь професійно спрямованих текстів.

Так, наприклад, можна запропонувати тексти умовно-комунікативного характеру. Вправи, які належать до цієї групи формують уміння сприймати та розуміти на слух нову інформацію і виділяти головну думку прослуханого.

Приклад 1.

Мета: формування вмінь визначення головної ідеї прослуханого.

Listen to the following information and define its main idea.

The best way to think of the Internet, or Net as it is often called, is as a vast global network of networks connecting computers across the world. These networks range from government departments and industrial and educational communication systems down to the personal online service providers such as CompuServe, Delphi, etc

At present more than 33 million people use the Internet and over three million computers worldwide are linked in. They use the Net for transferring data, playing games, socializing with other computer users and sending e-mail.

Приклад 2.

Мета: формування вмінь виділяти проблему тексту, обґрунтування й висновки.

Listen to the text and define its main idea, arguments, conclusions.

Information sites. This is perhaps the fastest growing area of the Internet as more and more people put their own information pages on line. One thing that computers do very well is process vast amounts of information very fast, so, by specifying a key word or phrase the computer can then search around Net until it finds some matches.

Для того, щоб виконати ці вправи необхідна індивідуальна робота студентів. Контроль у даному випадку виникає з боку самого викладача або груповий контроль. Мікросистема вправ носить також рецептивно-продуктивний, умовно-комунікативний характер. Етап формування загальних умінь професійно спрямованих текстів базується на формуванні та розвитку таких умінь, як логічно і зв'язно висловлювати свою точку зору, позицію до теми; узагальнення проблематики; підбирати логічно пов'язані твердження; будувати своє висловлювання і резюмувати проблему. Реалізація цього етапу набуває важливе значення з точки зору опори, яка полегшує сприймання аудіоінформації та організування власних висловлювань.

Продуктивний комунікативний характер у студентів мають наступні вміння: самостійно формулювати, логічно обґрунтовувати тези й робити висновки; обґрунтовувати свою точку зору щодо проблеми з детальною аргументацією і прикладами; оцінити запропоновану тезу. У ході виконання вправ у цій системі передбачається самостійна робота студентів з вибору мовного матеріалу.

Приклад.

Listen to the text and read the problems suggested. Discuss it in the group:

What exactly is the Internet; What is cyberspace; The World Wide Web; Work in the virtual classrooms .

Formulate the main issues of the problem.

Запропонована система вправ для формування вмінь різних видів професійно спрямованих текстів буде сприяти навчання автентичних текстів на професійну тематику, а саме зробить процес оволодіння іноземної мови більш результативнішим.

Продуктивні комунікативні вправи з базовими вміннями й навичками вже сформовані попередньо. Студентам пропонується використовувати мовний й мовленнєвий матеріал за бажанням на яку-небудь ситуацію.

Task: you need to conduct a lesson on the problems of informatics and new technologies. Describe the way you are going to present new information. Accentuate their attention on the importance of the problem.

Task: you are a member of the scientific conference on-line. Take part in it and describe your own idea on the scientific aspects.

Рівень володіння іноземною мовою передбачає, що студент “має володіти уміннями вільно висловлюватися без суттєвої витрати часу на пошук адекватних мовних засобів у процесі досягнення ним соціальних, академічних і професійних цілей” [7].

Підбір системи вправ вимагає “відповідність вправ цілям і завданням поетапного формування і вдосконалення лексичних навичок; диференціація вправ з урахуванням лінгвістичних особливостей лексики, що підлягає засвоєнню, і типологічних груп, до яких вона відноситься; використання мнемічних прийомів запам’ятовування лексичних одиниць” (В.Д.Борщовецька, 2003) [1].

Дане дослідження дозволяє зробити наступні висновки. Для оволодіння іноземної мови для спеціальної мети для галузі інформатики та інформаційних технологій необхідно стежити за розвитком усних навичок мовлення та навичок перекладу вузькогалузевої термінології. З цієї мети визначається характер навичок та вмінь, уточнюється терміносистема іноземної мови в галузі інформатики.

Наукова новизна даного дослідження полягає в тому, що сучасні методики викладання іноземних мов на немовних спеціальностях передбачають як вузькогалузеву специфіку функціонування мови в науково-технічній літературі, так і вживання “живої мови”, а саме усне спілкування в ділових сферах.

У процесі аналізу було використано: метод безпосереднього спостереження, а також метод описовий.

Теоретичне та практичне значення роботи міститься в тому, що даний аналіз являє собою певний внесок до наукового та практичного вивчення іноземної мови. Отримані в процесі роботи дані можуть бути використаними на практичних заняттях фахової англійської мови для інформатиків. Ряд виявлених термінологічних одиниць дозволяє зробити акцент на необхідність визначення межі термінологічного фонду англійської мови, який формується на початок ХХІ ст. за рахунок уведення цілого ряду нових одиниць.

Перспективами подальших наукових розробок у напрямі, який досліджується, є необхідність майстерного підбору лексико-граматичних та комунікативних вправ, об’єднаних відповідною тематикою занять з іноземної мови для студентів, які навчаються на немовних спеціальностях; приділяти увагу самостійній роботі студентів для розвитку їх творчої діяльності: написання есе, анотацій, резюме; намагатися спрямовувати навчальну діяльність студентів на формування й вироблення навичок й вмінь іншомовної комунікації та інформатично-комунікативної компетенції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Борщовецька В.Д. Вправи для навчання англійської фахової лексики студентів-економістів // Іноземні мови. – 2003. – №2. – 24с.
2. Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник для вищих навчальних закладів. – К.: Ленвіт, 2002. – С.64–71.
3. Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование. – Липецк: Липецк. гос. педаг. ин-т, 1998. – 159с.
4. Петранговська Н.Р. Система вправ для навчання студентів немовних спеціальностей вищих закладів освіти професійно спрямованого монологу-міркування // Іноземні мови. – 2003. – №2. – 17с.
5. Склярєнко Н.К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь // Іноземні мови. – 1999. – №3. – С.3–7.

6. Фоломкина С.К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе. – М.: Высшая школа, 1974. – С.51–52.
7. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge Univ. Press, 2001. – P.24.
8. Dickstein R. Making connection with a Listserv.– Computer & Texts. – 1996. – №12.
9. Silver D. Teaching Cyberculture. – Computer&Texts. – 1996. – №12.
10. Comprehensive English-Russian scientific and technical dictionary. – М.: Русский язык. – Т. 1,2, 1991.
11. Godman A., Payne E. Longman dictionary of scientific usage. – М.: Русский язык, 1989.
12. Современный англо-русский политехнический словарь. – М.: Вече, 1999.

УДК 378. 147. 4

В.Л. Васильченко

ПРОДУКТИВНА ПРАЦЯ – ОПТИМАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА

У контексті перебудови вищої школи актуально звучить питання науково-обґрунтованого відбору змісту вищої освіти, який відповідав би вимогам сьогодення до дипломованих фахівців. Ці вимоги перш за все спрямовані на вирішення генеральної цілі навчання у ВУЗі, "...забезпечення гармонійного розвитку особистості, особистості з високою світоглядною культурою, спроможної до безперервної самоосвіти і такої, яка реалізує цю спрямованість". Зважаючи на це, як зазначив Міністр освіти і науки України В.Г. Кремень у доповіді на Всеукраїнській науково-методичній конференції "Сучасний стан вищої освіти в Україні: проблеми та перспективи", необхідно переробити програми так, щоб вони давали змогу виходити за межі звичайного засвоєння дисциплін і оволодівати навичками, пізнанням та здібностям до творчого критичного аналізу і незалежного мислення [6].

Соціальне замовлення суспільства передбачає вирішення слідуєчих завдань економічного компоненту соціально-економічної активності студентів:

- озброїти студентів економічними знаннями;
- практично включити студентів у виробниче відношення де б вони використовували економічні знання і вміння на практиці, отримали життєві уяви про види власності, плани, трудової та виробничої дисципліни;
- привити навички раціональної організації праці і використання бюджету часу, економного, бережного відношення до засобів виробництва;
- виховати схильності до технічної творчості, забезпечуючи підвищення продуктивної праці і якості роботи;
- зформувати розумні потреби.

Ріст ефективності суспільного виробництва є головним джерелом забезпечуючим найбільш повне задоволення матеріальних і культурних потреб людей, він виражається у покращенні таких показників, як фондвіддача, матеріалоемкість продукції, віддача капітальних вкладень, собівартість продукції, рентабельність виробництва, продуктивність праці.

Всі ці економічні поняття у студентів повинні формуватися на заняттях. Вивчення ними елементів економіки у процесі суспільно корисної продуктивної праці відкриває невичерпні можливості для реальних зв'язків трудового навчання з навчальними предметами. При цьому економічні знання, отримані студентами у навчально-виховному процесі, сприймаються вже як не абстрактними, а практично необхідними.

Економічна підготовка студентів повинна бути пов'язана з вирішенням конкретних економічних завдань з виробничим змістом з аналізом конкретних виробничих ситуацій. Студентам, наприклад, доступно вирішення наступних видів економічних задач: